

LEVEL UP: COMPETENCES OF THE FUTURE

ROZWÓD W RODZINIE

SCENARIUSZ 1

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Oświęcimiu we współpracy z

UK- BUTTERFLIES LTD z Wielkiej Brytanii

EDU SMART TRAINING CENTER LIMITED z Irlandii

realizuje projekt ERASMUS+, Akcja 2:
Partnerstwa strategiczne na rzecz kształcenia i szkoleń zawodowych pn.:
„Level up- competences of the future”
2018-1-PL01-KA202-050624

Projekt jest dofinansowany z programu Erasmus+
Scenariusz 1 LEVEL UP

Temat: - Rozwód w rodzinie

Czas trwania spotkania: 3 godziny zegarowe podzielne na spotkania.

Odbiorcy:

Odbiorcami spotkań są rodziny, w których jest rozwód i rodziny w trakcie rozwodu lub kiedy jest sytuacja kryzysowa zmierzająca do rozwodu. Ze scenariusza mogą korzystać pracownicy socjalni, asystenci rodziny, koordynatorzy rodziny oraz wszyscy pozostali specjaliści pracujący z rodziną borykającą się z trudnościami wynikającymi z rozwodu.

Uczestnicy

W spotkaniach może uczestniczyć cała rodzina, poszczególni członkowie rodziny samodzielnie, osoby dorosłe bez dzieci lub osoby dorosłe z dziećmi np.:

- Mama z dzieckiem/ dziećmi
- Tata z dzieckiem/ dziećmi
- Mama i tata z dzieckiem/ dziećmi
- Mama z tatą
- Cała rodzina

W uzasadnionych przypadkach można na spotkanie zaprosić osoby istotne z życia dziecka/dzieci np. babcia, dziadek itp.

Metody pracy

- studium przypadku (case study)
- psychoedukacja
- miniwykład
- praca w grupach
- praca indywidualna
- techniki relaksacyjne
- burza mózgów

Materiały potrzebne do realizacji spotkania:

- karty pracy
- pisaki
- kredki
- markery
- nożyczki
- kartki samoprzylepne
- papier flipchart
- kartki A4
- długopisy

II. Przebieg spotkania

Scenariusz zawiera w sobie ćwiczenia i indywidualne karty pracy na 3 spotkania trwające 1 godzinę zegarową każde.

Osoba korzystająca decyduje sama w jakiej kolejności skorzysta z proponowanych treści.

Spotkanie 1

1. Pracownik przedstawia się klientowi.

Przystawienie się prowadzącego/ prowadzących zajęcia. Powitanie rodziny

- Imię, nazwisko,
- Wykształcenie,
- Doświadczenie zawodowe
- Zainteresowania

2. Pracownik przedstawia cel programu spotkania.

Cel spotkań:

Celem zajęć jest psychoedukacja rodziny w zakresie form pomocy w przypadku rozwodu i jego następstw dla poszczególnych członków. Podczas zajęć uczestnicy poznają miejsca, w których mogą uzyskać pomoc w przypadku kryzysu okołorozwodowego, poznają formy i procedury przyznawanej pomocy dla poszczególnych członków rodziny. Uczestnicy zapoznają się z prawami i obowiązkami rodziców i dzieci, którzy są zaangażowani w sytuację rozwodową, poznają również konsekwencje. Poznają również konsekwencje psychologiczne rozwodu dla całej rodziny, zwiększą świadomość przeżywanych uczuć przez poszczególne osoby i zdobędą kompetencje pozwalające im zredukować negatywne skutki rozwodu.

Planowane jest osiągnięcie przez uczestników spotkań następujących rezultatów:

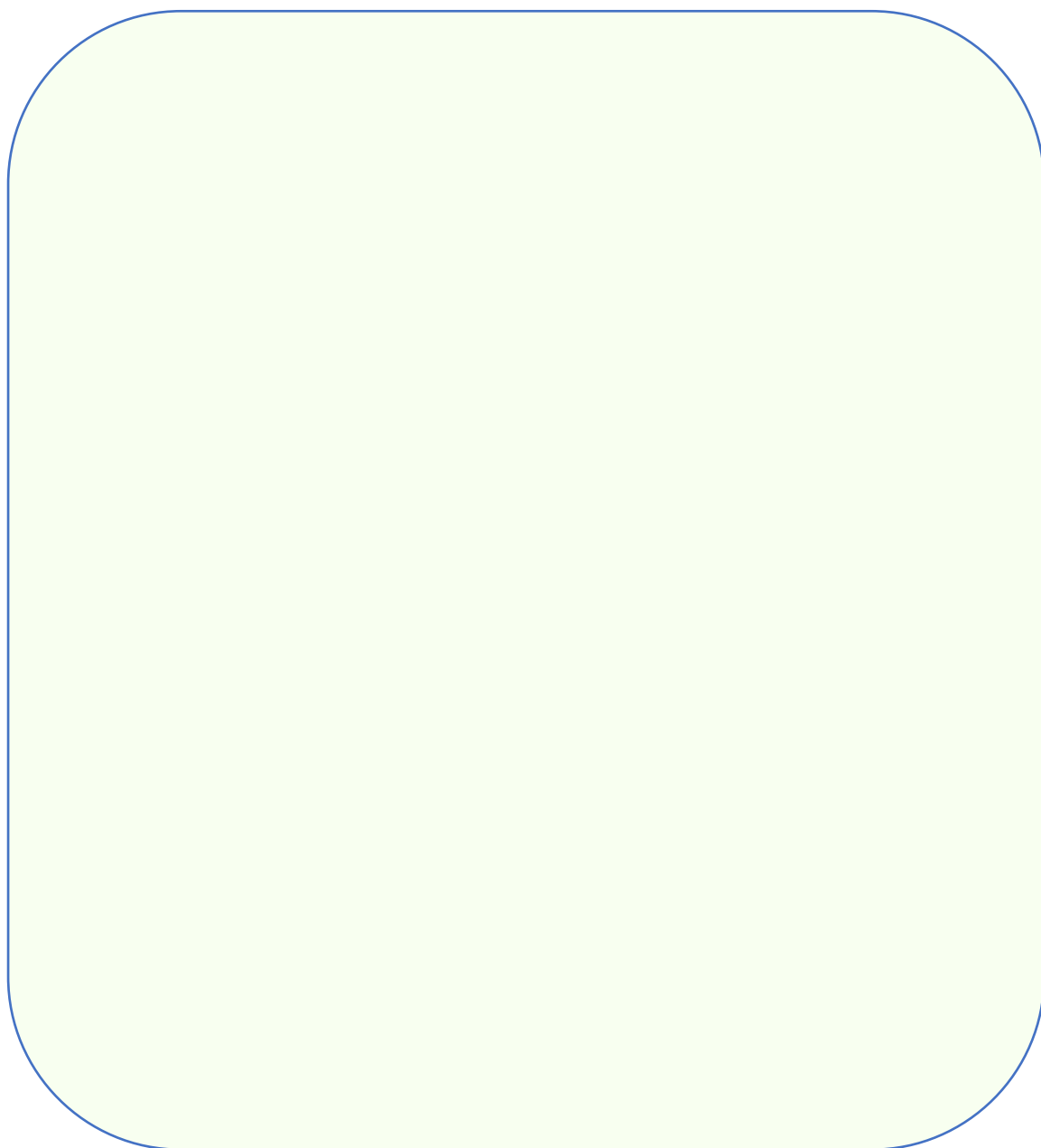
- Zdobycie wiedzy na temat instytucji pomocowych
- Zrozumienie, czym jest rozwód i jak przez niego przebrnąć.

Opisanie szerzej czego dotyczy scenariusz:

Scenariusz zajęć ma na celu zapoznanie uczestników z metodami pracy z rodziną, w której pojawił się rozwód lub sytuacja kryzysowa prowadząca do rozwodu. Poznamy główne formy pomocy, jakie możemy zaoferować rodzinie i jej poszczególnym członkom, postaramy się szerzej zrozumieć czego dotyczy kryzys w rodzinie i jak można doprowadzić do pomyślnego rozwiązania. Skupimy się na poznaniu wiedzy na temat rozwoju rodziny, jej poszczególnych faz, aby trafniej zdiagnozować przyczyny kryzysu i adekwatnie dobrać metody wsparcia.

Poszczególne zadania warsztatowe będą służyły zwiększeniu zrozumieniu danych zagadnień, wyposażą uczestników w konkretne narzędzia pracy z rodziną, jak również pozwolą zwiększyć kompetencje interpersonalne, aby lepiej radzić sobie w kryzysie okołorozwodowym.

3. Następnie przekazuje klientowi kartę do sporządzenia notatek. Po wypełnieniu przez klienta Karty Pracy, pracownik odpowiada na pytania. Jeśli pracownik nie zna odpowiedzi na zadane pytania, informuje o tym klienta wskazując na czas i sposób udzielenia odpowiedzi.

Spotkanie 2

Podczas drugiego spotkania następuje psychoedukacja klienta.

Miniwykład – Rozwód w rodzinie - konsekwencje

Na przestrzeni ostatnich lat zmieniło się zauważalnie funkcjonowanie rodziny. Jedną z najbardziej istotnych zmian jest łatwość rozwiązania rodziny. Według danych GUS liczba rozwodów rośnie z każdym rokiem, choć ostatnio (2018) odnotowano niewielki spadek, wciąż można powiedzieć, że około 30% małżeństw kończy się rozwodem. CO by oznaczało, że prawie co trzecia para decyduje się na formalne rozstanie.

Wśród przyczyn rozkładu pożycia małżeńskiego najczęściej wskazuje się: niedochowanie wierności małżeńskiej, nadużywanie alkoholu, naganny stosunek do członków rodziny, nieporozumienia na tle finansowym, niezgodność charakterów. Niezgodność charakterów w 2018 roku stanowiła ponad 43 proc. przyczyn rozwodów w Polsce, a w latach 80. był to co czwarty powód. W 1980 dominowały natomiast zdrada małżeńska i nadużywanie alkoholu.

Znaczna część tych niezadowolonych ze związku osób sięga dość szybko po rozwiązanie radykalne, jakim jest decyzja sądu rozwiązująca małżeństwo. Nieznaczna tylko liczba szuka pomocy zanim kryzys w związku wyskaluje i ulegnie zniszczeniu większość funkcji rodziny.

Systemowa terapia rodzin pozwala lepiej zrozumieć pojawiające się z rodzinie trudności. Nierzadkim przypadkiem jest sytuacja, kiedy to rodzice przyprawdzają do psychologa dziećmi z objawami, których rodzice nie kojarzą z przeprowadzonym, albo toczącym się rozwodem. Można powiedzieć, że poprzez objawy, trudności w funkcjonowaniu, dziecko wskazuje na kryzys jaki pojawia się w rodzinie. Zwykle wtedy

pomocy wymaga cały system rodzinny. Na spotkaniach postaramy się lepiej zrozumieć jakiego rodzaju pomoc będzie dla rodziny potrzebna.

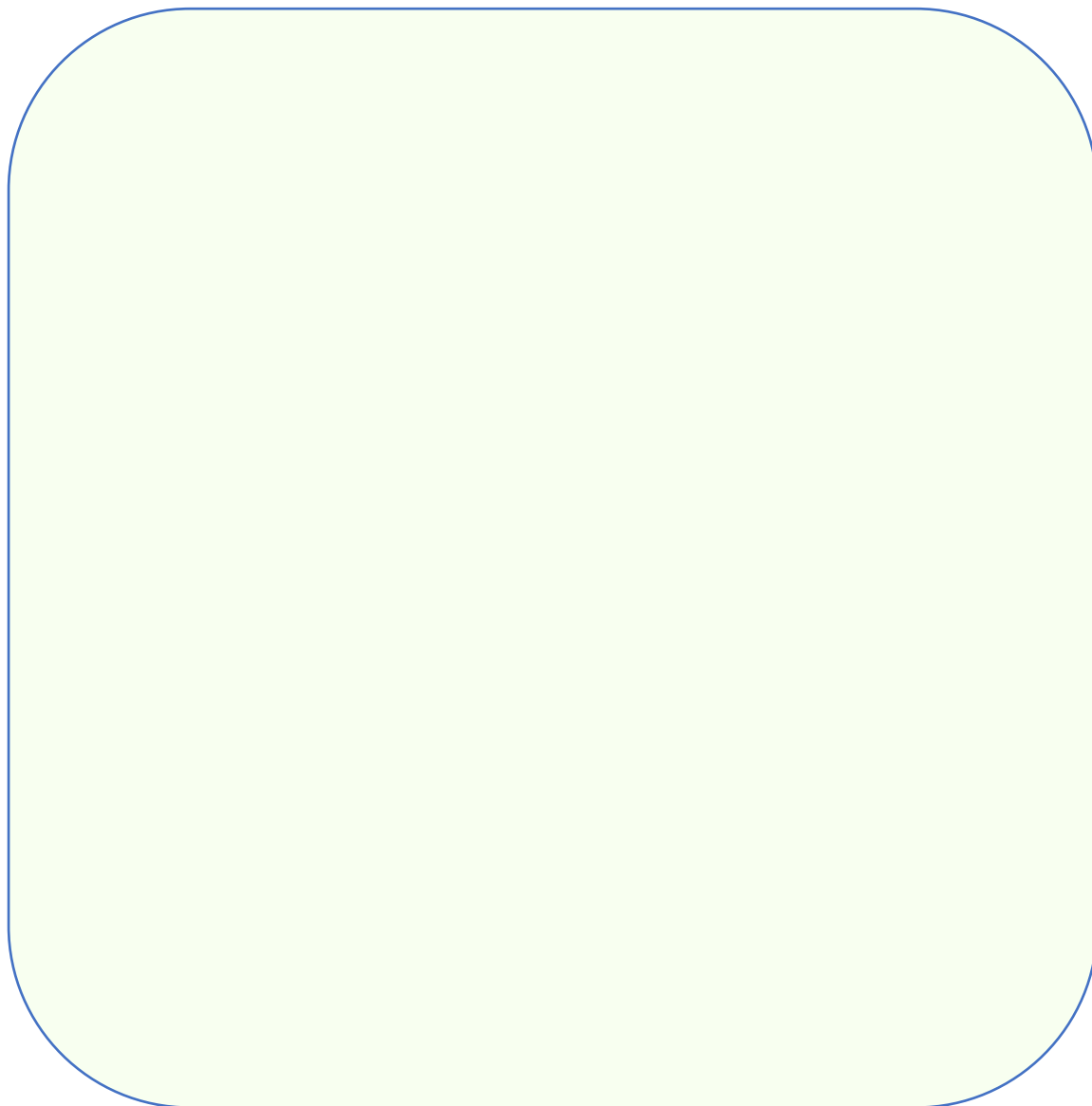
W tym momencie warto poświęcić chwilę na zrozumienie jakie funkcje spełnia rodzina ludzka. Według Virginii Satir, właściwie w każdej kulturze rodzina ma do spełnienia kilka najważniejszych funkcji:

- Uporządkowanie życia seksualnego rodziców,
- Rodzenie i wychowywanie dzieci,
- Kooperacja ekonomiczna,
- Utrzymywanie granic między generacjami i strategia relacji
- Przekaz kulturowy
- Role społeczne w różnym wieku
- Znalezienie się w nieznanym środowisku
- Komunikacja werbalna
- Komunikacja niewerbalna
- Ekspresja emocji
- Rozpoznanie, kiedy członek rodziny nie jest dzieckiem i przygotowanie go do roli dorosłego,
- Opieka nad rodzicami (dziadkami).

Innym obszarem pomocnym w uporządkowaniu rozumienia procesów zachodzących w cyklu życia rodzinnego jest podzielenie go na kolejne fazy. Bardzo użyteczna w praktycznej pracy terapeutycznej jest koncepcja Duvall (2006), uwzględniająca zadania rozwojowe poszczególnych faz.

Następnie przekazuje klientowi kartę do sporządzenia notatek. Po wypełnieniu przez klienta Karty Pracy, pracownik odpowiada na pytania. Jeśli pracownik nie zna

odpowiedzi na zadane pytania, informuje o tym klienta wskazując na czas i sposób udzielenia odpowiedzi.

Pracownik przekazuje klientowi następujące informacje, które będą przedyskutowane na kolejnym spotkaniu

Karta Informacyjna

I. Małżeństwo bez dzieci	2 lata	wzajemne przywiązanie
Etap wg Duvall	Optymalny/ przeciętny czas trwania	Główne docelowe zmiany
II. Rodzina wychowująca małe dzieci	2,5 roku	wykształcenie ról rodzicielskich
III. Rodzina z dzieckiem w wieku przedszkolnym	3,5 roku	wprowadzenie dzieci do instytucji (szkoła, kościół, klub sportowy ect.) zaakceptowanie okresu
IV. Rodzina z dzieckiem w wieku szkolnym	7 lat	dojrzewania (zmiany ról społecznych i płciowych)
V. Rodzina z dorastającymi dziećmi	7 lat	eksperymentowanie z niezależnością
VI. Rodzina z dziećmi opuszczającymi dom	8 lat	zaakceptowanie niezależnej roli dorosłego dziecka
VII. „pustego gniazda”	Stadium ok.15 lat	pozwolenie na odejście – ponowne spotkanie
VIII. Starzejący się rodzice (aż do śmierci obojga)	10-15 lat	zaakceptowanie starości

Przytoczone powyżej charakterystyki życia rodzinnego pokazują jak wielozadaniowym i wielofunkcyjnym systemem jest rodzina, która w procesie swojego dynamicznego rozwoju podlega nieustającej zmianie. Każdy etap życia rodziny ma swoje zadania i kiedy nie są one

wypełniane pojawia się napięcie i zaburzenie równowagi. Dochodzi wtedy w rodzinie do kryzysu, a jego rozwiązanie zależy przede wszystkim od zaangażowania i kompetencji członków rodziny, w szczególności osób dorosłych.

Kryzysy wpisane są w rozwój indywidualny każdego członka rodziny. Sposób w jaki małżonkowie, rozwiązują kryzysy ma decydujące znaczenie dla powodzenia związku i rodziny. Często dzieje się to jednak metodą prób i błędów. Jeśli jednak system rodzinny ma niewielką zdolność do adaptacji - jest albo zbyt sztywny, albo zbyt chaotyczny, a do tego więzi w rodzinie są słabe, naruszające granice jednostki pojawiają się zaburzenia w komunikacji, zamiast transformacji wzorów zachowania niezbędnej do pojęcia wymienionych wcześniej funkcji rodziny i do przejścia do kolejnej fazy rozwojowej, może się pojawić groźba rozpadu systemu rodzinnego. Często właśnie w takich sytuacjach głębokiego kryzysu pojawia się pomysł rozwiązania go przy pomocy rozstania. Taka decyzja jednego lub obojga rodziców wpływa na zaburzenie naturalnego cyklu rozwojowego życia rodziny.

Użyteczne wydaje się w tym momencie spojrzenie na sytuację rozwodu jak na sytuację doświadczenia masywnych utrat. Członkowie rodziny doświadczają utrat konkretnych: mieszkania, kontaktu z bliskimi osobami, utrat finansowych etc., a także utrat symbolicznych: często poczucia własnej wartości, zaufania w relacjach z bliskimi osobami, wiary w adekwatność własnych wyborów. Tracą także znane sobie sposoby wchodzenia w relacje, wzorce rodzinnych zachowań. System rodzinny rozpada się, naruszone zostają role, zdeorganizowana zostaje, dająca wcześniej poczucie bezpieczeństwa, struktura.

Nawet spokojnie i kulturalnie przeprowadzony rozwód jest trudnym przeżyciem dla dziecka, ponieważ znany mu dotąd świat ulega rozpadowi. Wspomnienia tego okresu dzieciństwa nadal wywołują żywe emocje u respondentów, choć minęło wiele lat i teraz sami pozakładali już rodziny i mają dzieci. Rozwód rodziców ma wielorakie konsekwencje dla dziecka, na kilku poziomach:

Przeżywanym emocji:

- Poczucie bezradności – dziecko ma poczucie braku wpływu na swoją sytuację
- Lęk i niepewność, związane z przyszłością
- Wstyd przed rówieśnikami
- Smutek, zagubienie.
- Wycofanie – dziecko jest skoncentrowane na swoich przeżyciach, poradzeniu sobie z kryzysową sytuacją, przez co brakuje mu siły, energii do zaangażowania w inne dziedziny życia.
- Osamotnienie, izolacja – dziecko samo wycofuje się z kontaktów, ale może być też mniej atrakcyjne dla rówieśników – może zachowywać się agresywnie, nie poświęca innym uwagi, mniej chętnie mówi o sobie, nie może zaprosić ich do siebie do domu. W efekcie inni się od niego odsuwają.

Psychologicznym – rozwód może mieć też dalekosiężne konsekwencje dla funkcjonowania w dalszym życiu:

- Poczucie odrzucenia – szczególnie, gdy jedno z rodziców usuwa się z jego życia
- Obniżenie poczucia własnej wartości
- Problemy z nawiązywaniem relacji.

Przedstawione powyżej sytuacje przedstawiają jednostkowy dramatyzm przeżyć dzieci, a także zaangażowanych w proces rozwodu dorosłych. Jim Conway (1995), sam doświadczony rozwodem rodziców, przeprowadził badania dorosłych dzieci rozwiedzionych rodziców. Przytoczone poniżej wyniki opisują z użyciem danych statystycznych długofalowe konsekwencje rozwodu rodziców. Spośród osób badanych:

- 70% czuło się ograbionych z własnego życia
- 63% czuło, że wymaga się od niego nadmiernej odpowiedzialności
- 58% czuło wewnętrzne rozdarcie okazując posłuszeństwo zarówno matce jak i ojcu
- 57% czuło się dręczone emocjonalnie

57% uważa, że miało kłopoty materialne

53% nie dawało sobie rady w szkole

51% przejmowało zadania rodzica bądź doradcy wobec któregoś z własnych rodziców

37% bało się spotkań z osobami płci przeciwnej lub zawarcia małżeństwa

36% wycofywało się z życia rodziny

35% przejmowało zadania rodzica bądź doradcy wobec któregoś z rodziców

Ponadto badane dorosłe dzieci rozwiedzionych lub skonfliktowanych rodziców wyznają, że:

72 % było nieszczęśliwe

65% czuło bezsilność

61% odczuwało samotność

52% bało się

50% czuło gniew

48% miało poczucie porzucenia

40% miało poczucie odrzucenia

30% odczuwało wrogość otoczenia

30% miało poczucie braku wartości

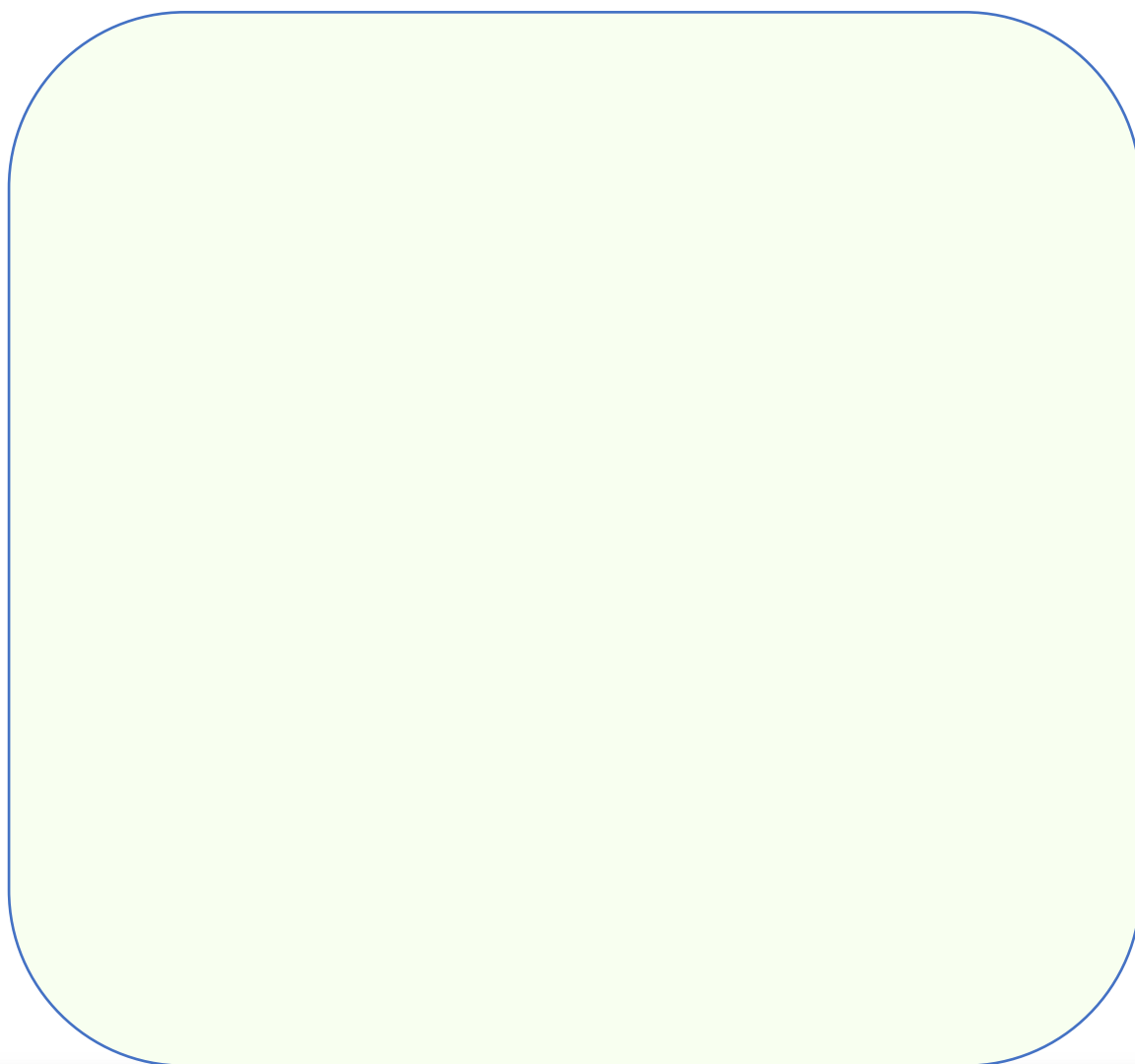
Powyższe informacje wskazują, że najboleńsze obszary związane z rozwodem koncentrują dla dzieci wokół następujących utrat:

- bezpiecznego, stabilnego środowiska emocjonalnego
- części dzieciństwa
- często bezpieczeństwa materialnego
- funkcjonalnych wzorców ról rodzicielskich
- roli dziecka w rodzinie
- zaufania do dorosłych
- poczucia własnej wartości

a dla dorosłych:

- części dorosłego życia i wiary w zdolność samooceny i adekwatnego wyboru partnera
- poczucia własnej wartości
- często bezpieczeństwa materialnego, zainwestowanych zasobów finansowych i możliwości bezpiecznego wypełniania ról rodzicielskich i małżeńskich.

Następnie przekazuje klientowi kartę do sporządzenia notatek. Po wypełnieniu przez klienta Karty Pracy, pracownik odpowiada na pytania. Jeśli pracownik nie zna odpowiedzi na zadane pytania, informuje o tym klienta wskazując na czas i sposób udzielenia odpowiedzi.

Spotkanie 3

Podczas spotkania pracownik odpowiada na wszelkie pytania klienta oraz wypełnia z nim indywidualny plan pracy (tylko w przypadku, kiedy zgodzi się na dalsze spotkania) *

1. Kopia dla klienta

S CO CIĘ DRĘCZY - NAZWIJ TO KONKRETNIE JEDNYM ZDANIEM	M Jak długo Cię to dręczy? Od kiedy ? Podaj konkretną datę	A Czego byś chciał ? Jaki masz plan, żeby to zrobić? Konkretnie wypisz krok po kroku	R Czy ten plan jest realny ?	T Kiedy chcesz to zrobić? Podaj realną datę i czas

Czego oczekuje klient od pracownika

S CO CIĘ DRĘCZY - NAZWIJ TO KONKRETNIE JEDNYM ZDANIEM	M Jak długo Cię to dręczy? Od kiedy ? Podaj konkretną datę	A Czego byś chciał ? Jaki masz plan, żeby to zrobić? Konkretnie wypisz krok po kroku	R Czy ten plan jest realny ?	T Kiedy chcesz to zrobić? Podaj realną datę i czas

Co mogę zaoferować pracownikowi

3. Po wypełnieniu SMART plan przez Klienta i Pracownika, należy wypełnić wspólny plan działania, na które zgodzi się klient i pracownik (należy dojść do porozumienia)

S CO CIĘ DRĘCZY - NAZWIJ TO KONKRETNIE JEDNYM ZDANIEM	M Jak długo Cię to dręczy? Od kiedy ? Podaj konkretną datę	A Czego byś chciał ? Jaki masz plan, żeby to zrobić? Konkretnie wypisz krok po kroku	R Czy ten plan jest realny ?	T Kiedy chcesz to zrobić? Podaj realną datę i czas

Sugestie i notatki obu stron

Wspólne porozumienie i plan działania – podpisuje pracownik i klient

Podpis pracownika

Podpis klienta

Data

Data

.....

.....

Pracownik dziękuje klientowi za współpracę i zaangażowanie; chwali klienta mówiąc, że to było bardzo udane i owocne spotkanie. Informuje klienta o terminie i sposobie kontaktu odnoście dalszych spotkań.

Notatki własne